SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

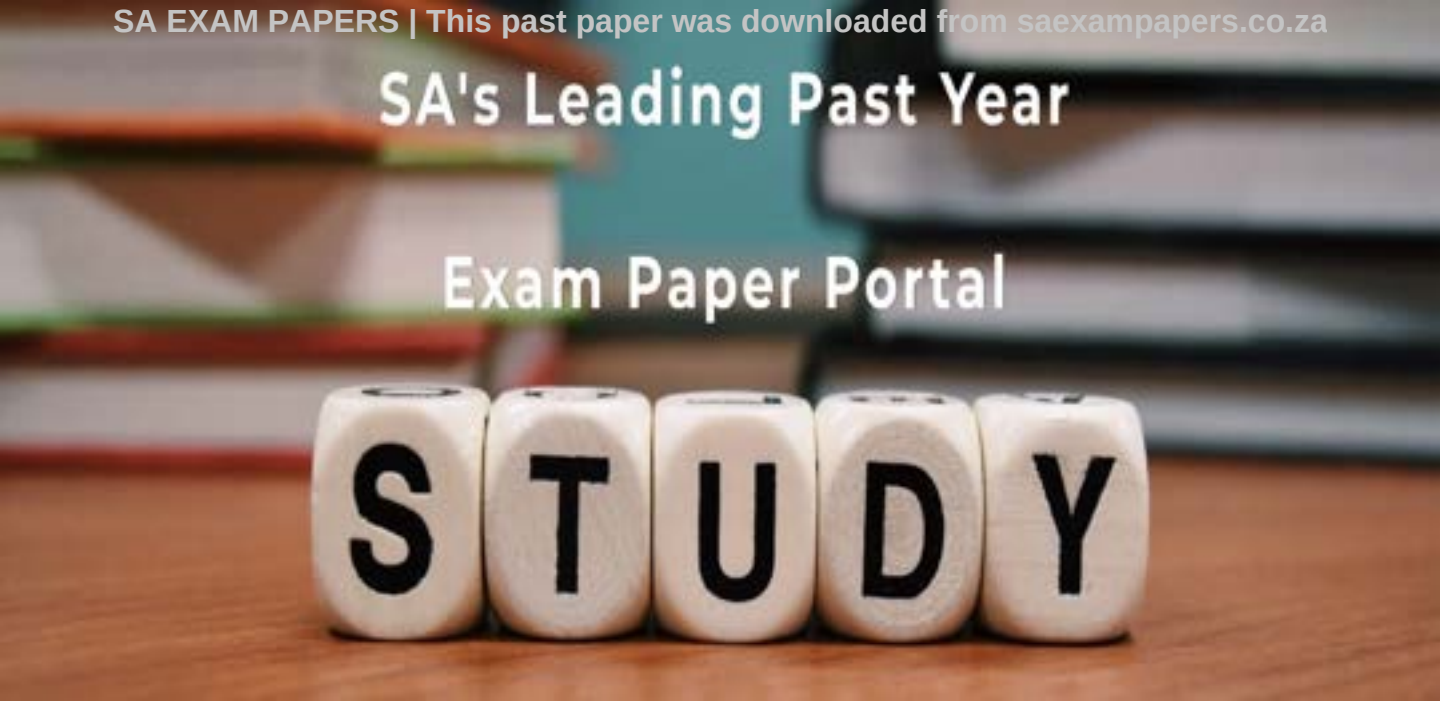

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

VERBRUIKERSTUDIES

NOVEMBER 2024

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 20 bladsye.

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

AFDELING A: KORTVRAE

VRAAG 1

1.1	1.1.1	A✓	*Onthou, maklik (Verken, p.165; Suksesvol, p.182)*	(1)
	1.1.2	C✓	*Onthou, maklik (Verken, p.166; Suksesvol, p.184)*	(1)
	1.1.3	B✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.176; Suksesvol, p.195)*	(1)
	1.1.4	D✓	*Onthou, maklik (Verken, p.181; Suksesvol, p.199)*	(1)
	1.1.5	C✓	*Onthou, maklik (Verken, p.158; Suksesvol, p.175)*	(1)
	1.1.6	B✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.98; Suksesvol, p.118)*	(1)
	1.1.7	C✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.106; Suksesvol, p.129)*	(1)
	1.1.8	D✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.76; Suksesvol, p.90)*	(1)
	1.1.9	A✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.71; Suksesvol, p.78)*	(1)
	1.1.10	D✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.72; Suksesvol, p.82)*	(1)
	1.1.11	C✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.64; Suksesvol, p.72)*	(1)
	1.1.12	B✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.55; Suksesvol, p.62)*	(1)
	1.1.13	B✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.49; Suksesvol, p.51)*	(1)
	1.1.14	D✓	*Onthou, maklik (Verken, p.122; Suksesvol, p.140)*	(1)
	1.1.15	C✓	*Onthou, maklik (Verken, p.122; Suksesvol, p.140)*	(1)
	1.1.16	A✓	*Verstaan, maklik (Verken, p.24; Suksesvol, p.25)*	(1)
	1.1.17	B✓	*Onthou, maklik (Verken, p.25; Suksesvol, p.25)*	(1)
	1.1.18	D✓	*Analisering, matig (Verken, p.35; Suksesvol, p.34)*	(1)
	1.1.19	C✓	*Analisering, maklik (Verken, p.27; Suksesvol, p.26)*	(1)
	1.1.20	D✓	*Analisering, matig (Verken, p.16; Suksesvol, p.22)*	(1)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

1.2 1.2.1 Inflasie✓

1.2.2 Rente✓

1.2.3 Repo/ terugkoopkoers✓

1.2.4 Verbruikersprysindeks/ VPI✓ (4)

Onthou, maklik (Verken, p.166-167; Suksesvol, p.183-185)

1.3 1.3.1 B✓ (1)

1.3.2 C✓ (1)

1.3.3 A✓ (1)

1.3.4 G✓ (1)

1.3.5 E✓ (1)

Onthou, matig (Verken, p.93-95; Suksesvol, p.112-114)

1.4 1.4.1 Teikenmark/ groep✓ (1)

1.4.2 Oorhoofse/ bokoste/ bedryfskoste✓ (1)

1.4.3 Verkoopprys✓ (1)

1.4.4 (Produk) Spesifikasie✓ (1)

Onthou, matig (Verken, p.16,20,37,38; Suksesvol, p.11,21,28-39)

1.5 B✓
C✓
F✓ (Enige volgorde) (3)

Verstaan, maklik (Verken, p.51; Suksesvol, p.54)

1.6 A✓
C✓
F✓
H✓ (Enige volgorde) (4)

Verstaan, matig (Verken, p.150; Suksesvol, p.161)

TOTAAL AFDELING A: 40

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

AFDELING B: LANGVRAE

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER

2.1 Noem die tipe swendelskema waar 'n epos aan 'n verbruiker gestuur word, wat voorgee dat dit van 'n bank of finansiële instelling kom.

Uitvissing/hengel/ bank/ aanlynswendelskema✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, p.159; Suksesvol, p.177)

2.2 Verduidelik die volgende terme:

2.2.1 *Hernubare vorms van energie*

- Bronne van energie wat in die natuur teenwoordig is soos die son/ wind/ water/ hout.✓1 Hulle word aanhoudende aangevul/ vervang✓2 en sal dus nooit uitgeput raak nie/ is volhoubaar.✓3 (Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, p.170; Suksesvol, p.191)

2.2.2 *Afkoeltydperk*

- Die hoeveelheid tyd/ VYF besigheids/ werksdae✓1 wat die wet 'n verbruiker wat 'n kontrak onderteken het gee, om die kontrak te kanselleer✓2 sonder 'n rede/ finansiële implikasies.✓3
- Dit is van toepassing op alle transaksies wat die gevolg van direkte bemarking is/ wat die verbruiker nie begin het nie.✓4
- Die besigheid het SEWE tot VYFTIEN werksdae om die verbruiker terug te betaal✓5 na die kansellasie. (Enige 3) (3)

Onthou, matig (Verken, p.157; Suksesvol, p.173)

2.3 Verduidelik hoe indirekte belasting van Suid Afrikaners ingevorder word.

- Dit word outomaties in gevorder deur dit in te sluit/ versteek in die prys van goedere of dienste.✓1
- Dit word ingevorder deur/ ingesluit in BTW/ heffings (brandstof/ omgewings)/ aksynsbelasting (sondebelasting)/ lisensies/ invoerbelasting/ lugpassasiersbelasting.✓2 (Enige 1) (1)

Verstaan, maklik (Verken, p.164; Suksesvol, p.180)

LET WEL: Leerders kan nie slegs deur 'n voorbeeld te gee 'n punt toegeken word nie.

2.4 2.4.1 Noem die tipe produkte wat die verkoper in Suid Afrika verkoop.

Grysgoedere/ parallelle / skuilinvoere.✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, p.158; Suksesvol, p.176)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.4.2 Verduidelik hoe die verkoper die produkte wettig na Suid Afrika ingevoer het.

Deur invoerfooie/ doeanebelasting te betaal✓1 deur nie-amptelike/ ongemagtigde verspreidingskanale/ word vanaf ander lande sonder die toestemming van die vervaardigende land ingebring.✓2 (Enige 1) (1)

Verstaan, maklik (Verken, p.158; Suksesvol, p.176)

2.5 Verduidelik die verskil tussen 'n *uitsluitingsklousule* en 'n *onbillike sakepraktyk*.

- 'n Uitsluitingsklousule is in 'n kontrak✓1 en dit vrywaar/ stel een party vry van enige aanspreeklikheid indien hulle nie die ooreenkoms nakom nie.✓2 Dit is wettig.✓3
- 'n Onbillike sakepraktyk is wanneer 'n verskaffer op 'n onbillike manier probeer om 'n verbruiker te beïnvloed of te teister✓4 om sake met hom te doen/ dit sluit in bedrog/ wanvoorstelling/ misleidende/ onderdrukkende/ onredelike optrede teenoor verbruikers.✓5 Dit is onwettig.✓6 (Enige 4) (4)

Verstaan, maklik (Verken, p.157; Suksesvol, p.174)

2.6 Verduidelik die voordele daarvan om in Suid Afrika deel van 'n stokvel te wees.

- Stokvel is wettig✓1 omdat al die lede weet hoe die geld belê gaan word.✓2
- Dit is 'n vorm van spaar/ belegging/ ‘n manier om lede te dwing/ verplig om elke maand geld weg te sit✓3 met toekomstige voordele.✓4
- Alle lede is bewus van die datum van uitbetaling/ wanneer die voordele ontvang sal word. ✓5
- Alle lede kom ooreen oor die risiko's wat hulle bereid is om te neem.✓6
- Bydrae word tot 'n gesamentlike fonds/ pot geld gemaak.✓7
- Alle lede dra gereeld/ gelyke hoeveelheid by✓8 en kan van die winste/ rente✓9 trek/ deel, gewoonlik vir 'n spesifieke doel/ groot aankope.✓10
- Bankkoste is laer omdat dit onder al die lede van die stokvel verdeel word.✓11
- Daar is beperkte finansiële verlies/ selfs wanneer ‘n lid afsterf sal die familie steeds hulle deel van die voordele ontvang.✓12
- Lede kan van krediet voorsien word/ leen uit die fonds.✓13
- Dit dien as ‘n ondersteuningsnetwerk/ bevorder sosiale verbintenis/ het ‘n onthaal funksie.✓14 (Enige 5) (5)

Verstaan, maklik (Verken, p.161; Suksesvol, p.177-178)

Kopiereg voorbehou SA EXAM PAPERS Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.7 Bespreek hoe die funksies van die wasmasjien help om elektrisiteitverbruik te verminder.

- 'n Energiedoeltreffende wasmasjien gebruik minder elektrisiteit.✓1
- Dit het 'n opsie van 'n kouewater was, wat beteken dat geen elektrisiteit gebruik sal word om die water te verhit nie.✓2
- Dit het 'n 'super' vinnige funksie wat beteken dat dit vinnig sal wees✓3 en minder elektrisiteit sal gebruik.
- Die outomatiese kapasiteitaanwyser sal verseker dat maksimum ladings gewas word/ die watervlak/ type siklus sal aangepas word volgens doe ladinggrootte.✓4
- Kreukelbestandheid verminder elektrisiteit omdat dit nie nodig is om te stryk nie.✓5
- 'n Voorlaaier gebruik minder elektrisiteit as 'n bolaaier/ dubbelbalie. ✓6

(Enige 4) (4)

Toepassing, matig (Verken, p.174; Suksesvol, p.193)

2.8 Stel maniere voor waarop gemeenskappe waterbesoedeling kan verminder om die toestand van Alle riviere te verbeter.

- Moenie rommel/ vullis/ plastiek in riviere gooi nie.✓1
- Moenie rommel in die strate gooi nie omdat reënwater dit na riviere kan lei.✓2
- Hulle moenie in riviere urineer nie✓3 rioolstorting✓4 in riviere toelaat nie om besoedeling te voorkom.
- Hulle kan ophou om hul klere in die riviere te was.✓5
- Hulle moenie hulself in die riviere was/ bad nie✓6
- Moenie toelaat dat dieremis in kontak met die rivier kom nie.✓7
- Gebruik bio-afbreekbare wasmiddels/ omgewingsvriendelike skoonmaakmiddels.✓8
- Moenie skadelike plaagdoders en bemestingstowwe oormatig gebruik nie omdat dit in die riviere kan vloei.✓9
- Rapporteer/ vermy onwettige afval/ olie/ verf/ chemikalieë-storting in die riviere.✓10
- Organiseer gemeenskap bewusmaking/ skoonmaakveldtogte rondom die riviere.✓11

(Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, p.178; Suksesvol, p.197-198)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.9 Bespreek die rol wat gemeenskappe kan speel om munisipaliteite te help om hulle skuld aan Eskom te verminder.

- Hulle moet elektrisiteit wat hulle gebruik koop of daarvoor betaal/ vooraf betaalbare meters installeer✓[1] sodat munisipaliteite fondse kan hê om aan Eskom te betaal.✓[2]
- Hulle moet erfbelasting✓[3] betaal sodat van die geld gebruik kan word om die skuld te diens.
- Moenie onwettige elektriese bewyse koop nie✓[4] omdat minder geld aan munisipaliteite✓[5] betaal sal word. om hul skuld aan Eskom te verminder.
- Hulle moenie elektrisiteit onwettig koppel nie✓[6] omdat hulle nie enige geld aan die munisipaliteit sal betaal nie✓[7] en elektrisiteit gratis gebruik.✓[8]
- Reël vir 'n afbetalingsplan indien hulle nie die volle bedrag kan bekostig nie✓[9] om aan munisipaliteite fonds te voorsien om hul skuld te diens.✓[10]
- Gebruik hernubare/ alternatiewe bronne van elektrisiteit/ sonkrag omdat dit nie die skuld sal verhoog nie.✓[11]
- Hulle moenie elektriese strukture vandaliseer/ vernietig✓[12] en elektriese kabels steel nie✓[13] omdat dit die munisipaliteit geld sal kos om dit te herstel of te vervang✓[14] en munisipaliteite sal nie genoegsame fondse hê om aan Eskom te betaal nie.✓[15]
- Rapporteer wanneer hulle van mense weet wat onwettig elektrisiteit koppel/ elektriese strukture vandaliseer/ kabels/ elektrisitelt steel.✓[16]

(Enige 6) (6)

Toepassing, matig (Verken, p.183-184; Suksesvol, p.201-204)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.10 Analiseer die impak wat die verhoogde minimum loon op Suid-Afrikaanse huishoudings en die ekonomie sal hê.

Positief

- Die lewenskwaliteit van baie mense sal verbeter✓[1] omdat hul inkomste sal verhoog.✓[2]
- Mense sal meer geld hê om te spandeer en sal dus hul basiese behoeftes kan bevredig✓[3] en voedselsekerheid verbeter.✓[4]
- Minder huishoudings sal van NROs afhanklik wees vir ondersteuning.✓[5]
- Daar kan 'n klein vermindering in armoede✓[6] wees omdat mense meer besteebare inkomste mag hê om te bestee.✓[7]
- Sommige verbruikers mag in staat wees om klein bedrae geld vir hul toekoms te spaar.✓[8]
- Huishoudings mag in staat wees om hul skuld te verminder.✓[9]
- Huishoudings mag nou kan bekostig om krediet/ lening kry.✓[10]
- Die land se ekonomie sal verbeter.✓[11]
- Hulle sal belasting✓[12] betaal op die ekstra produkte wat hulle nou kan bekostig.

Negatief

- Arbeidskoste sal verhoog✓[13] wat mag veroorsaak dat sommige werknemers hul werk verloor/ afgedank✓[14] word indien werkgewers nie kan bekostig om die nuwe basiese loon te betaal nie.✓[15]
- Die besighede sal produksiekoste verhoog✓[16] om die verhoogde minimum loon te dek, wat sal veroorsaak dat verbruikers meer vir goedere en dienste betaal✓[17] en minder besteebare inkomste het.✓[18]
- Meer mense sal vir sosiale toelae registreer,✓[19] wat die staatsbesteding op sosiale toelae sal verhoog.✓[20]
- Mense mag meer op NROs vir onderhoud staatmaak omdat hulle nie in staat mag wees om aan hul behoeftes te voorsien nie.✓[21]
- Die prys van goedere en diebste sal verhoog✓[22] wat publieke besteding sal vertaag.✓[23]
- Inflasie sal verhoog.✓[24]
- Alhoewel die minimum loon verhoog het, mag dit nie genoeg wees om 'n merkwaardige verskil✓[25] in die besteebare inkomste te maak nie en baie gesinne sal nog steeds in armoede leef.✓[26] (Enige 8) (8)

Analisering, moeilik (Verken, p.167-168; Suksesvol, p.184-185)

[40]

Kopiereg voorbehou
SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING

3.1 Verduidelik die volgende terme:

3.1.1 Voedselbestraling

'n Tegnologie/ die gebruik van kort lig-en radiogolwe✓[1] wat mikroörganismes/ patogeniese bakterieë✓[2] en insekte✓[3] in voedsel verminder of vernietig/ verbeter die veiligheid/ aanvaarbaarheid/ raklewe.✓[4] (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, p.105; Suksesvol, p.127)

3.1.2 Glukemiese indeks van voedsel

Dit meet hoeveel voedsel wat koolhidrate✓[1] bevat die bloedglukosevlak sal laat styg✓[2] op 'n skaal✓[3] van 1-100.

OF

Glukemiese indeks rangskik voedsel wat koolhidrate bevat✓[1] gebaseer op hoe vinnig en tot watter mate bloedglukosevlakke styg✓[2] nadat hierdie voedsels geëet/ verteer is, op 'n skaal✓[3] van 1-100. (Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, p.71; Suksesvol, p.77)

3.2 Verduidelik die betekenis van ELK van die volgende datumstempels wat op voedseletikette gevind word:

3.2.1 'Beste voor'

- Die einde van die periode wat die produk op sy beste gehalte sal wees.✓[1]
- Produkte is veilig vir verbruik na hierdie datum.✓[2] (Enige 1) (1)

3.2.2 'Gebruik teen'

Produkte moenie na hierdie datum gebruik word nie/ dui die periode aan waarteen die produk van goeie gehalte/ veilig sal wees om te eet.✓ (1)

3.2.3 'Verkoop teen'

Die laaste dag waarop produkte vir verkope aangebied moet word,✓[1] maar kan steeds na hierdie datum gebruik word.✓[2] (Enige 1) (1)

Onthou, matig (Verken, p.98; Suksesvol, p.118)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

3.3 Noem maniere waarop die oordrag van voedseloordraagbare siektes voorkom kan word.

- 'n Persoon moet hul hande was voordat hulle aan voedsel raak.✓1
- 'n Persoon moet hul hande was nadat die toilet gebruik / doeke omgeruil is✓2 voordat voedsel hanteer word.
- ‘n Besmette persoon/ persoon met simptome moenie voedsel vir ander mense voorberei nie. ✓3
- Rou voedsel moet deeglik in skoon veilige water gewas word✓4 voordat dit gebruik word om infeksie te voorkom.
- Gereedskap wat gebruik word om rou voedsel voor te berei, moet deeglik na gebruik gewas word.✓5
- Gereedskap wat gebruik word om voedsel te eet/ voedsel voor te berei moet deeglik gewas word voordat dit deur ander mense gebruik word.✓6
- Maak werkoppervlakke deeglik skoon.✓7
- Vleis moet deeglik gaargemaak word.✓8
- Melk moet gepasteuriseer word voordat dit gebruik word.✓9
- Voorkom kruiskontaminasie tussen rou en gaar voedsel.✓10
- Hou voedsel teen veilige temperature.✓11
- 'n Persoon moenie besmette voedsel eet nie✓12
- ‘n Persoon moenie besmette water drink nie/ besmette water moet behandel word/gekook word voordat dit gebruik word.✓13 (Enige 5)

(5)

Onthou, maklik (Verken, p.89-91; Suksesvol, p.103-109)

3.4 Onderskei tussen *organiese voedsel* en *geneties gemodifiseerde voedsel*, volgens die gegewe kriteria. Tabuleer jou antwoord soos volg.

Kriteria	Organiese voedsels	Geneties-gemodifiseerde voedsels
Tyd om te groei	• Neem 'n lang tyd om te groei.✓1 (1)	• Neem 'n kort tyd om te groei.✓2 (1)
Opbrengs	• Het 'n lae opbrengs/ hulle voed min mense.✓3 (1)	• Het 'n groot opbrengs/ meer mense kan gevoed word.✓4 (1)
Raklewe	• Het ‘n natuurlike raklewe/ het nie 'n lang raklewe nie/ hou nie lank nie.✓5 (1)	• Het 'n lang raklewe/ sal langer hou.✓6 (1)
Koste	• Hoë produksiekoste/ duur/ nie almal kan dit bekostig nie.✓7 (1)	• Laer produksiekoste/ bekostigbaar/ meer toeganklik vir almal.✓8 (1)

(8)

Verstaan, matig (Verken, p.103-104; Suksesvol, p.123-125)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

3.5 3.5.1 Verduidelik hoe geblikte vis met die voorkoming van osteoporose kan help.

- Geblikte vis met bene is 'n goeie bron van kalsium✓[1] wat benodig word om sterk bene te bou/ verhoog beendigtheid.✓[2]
- Pilchards (Pelsers)/ olierige vis is 'n goeie bron van vitamien D✓[3] en fosfor✓[4] wat benodig word vir die absorpsie van kalsium✓[5] en insluiting van kalsium in die bene.✓[6]
- Die proteïen✓[7] in die vis is nodig vir normale kollageen sintese✓[8] wat bydra in die voorkoming van osteoporose.

(Enige 4) (4)

Verstaan, maklik (Verken, p.76; Suksesvol, p.90)

3.5.2 Geblikte vis sal Suid Afrikaners help om voedselonsekerheid te beveg.

Regverdig die stelling.

- Geblikte vis hou vir 'n lang tydperk/ het 'n lang raklewe,✓[1] kan in grootmaat aangekoop word✓[2] en sal nie deur beurtkrag✓[3] geaffekteer word nie, wat beteken dat mense vir 'n langer tydperk veilige voedsel✓[4] sal hê.
- Geblikte vis is voedsaam/ gesond✓[5] en 'n goeie bron van kalsium/ vitamien D/ proteïene/ omega 3/ yster/ selenium✓[6] wat wanvoeding mag voorkom.✓[7]
- Dit is vrygestel van BTW✓[8] wat dit meer bekostigbaar/ goedkoper✓[9] as vleis/ vleisalternatiewe en baie mense kan bekostig om dit te koop.
- Dit kan sonder dat dit gaargemaak word geëet word.✓[10]
- Dit kan op verskeie maniere voorberei word om die voedsingswaarde te verhoog.✓[11]
- Geblikte vis is maklik beskikbaar/ toeganklik.✓[12]
- Geblikte vis is maklik om te verpak/ vervoer/ versprei.✓[13]
- Een blik vis kan verleng word om baie mense te voed.✓[14]

(Enige 4) (4)

Analisering, moeilik (Verken, p.106; Suksesvol, p.128-129)

3.6 3.6.1 Noem die hoofoorsaak van Tipe 1-diabetes.

Die pankreas mag beskadig wees/ nie insulien / nie genoeg insulien produseer nie.✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, p.72-73; Suksesvol, p.80)

3.6.2 Noem hoe Tipe 1 diabetes bestuur word.

- Insulieninspuiting✓[1]
- Diabetiese dieet (Lae GI voedsel/ eet gereeld klein maaltye/ lae vet dieet/ hoë dieet/ vermy versteekte. suikerryke voedsels/ minder souterige voedsel).✓[2]
- (Gereelde) oefening.✓[3]

(Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, p.72; Suksesvol, p.80-82)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

3.6.3 Evalueer die geskiktheid van die 'Dagwood' toebroodjie vir 'n persoon met met diabetes.

- Die 'Dagwood' toebroodjie is hoog in energie/ kilojoules✓[1] wat nie goed is vir 'n persoon met diabetes nie omdat diabete 'n gesonde gewig behoort te onderhou.✓[2]
- Die 'Dagwood' toebroodjie bevat witbrood wat hoog in verfynde koolhidra stysel✓[3] is en ‘n hoë GI✓[4] bevat wat 'n skerp styging in die bloedglukosevlakke/ hiperglukemie mag veroorsaak.✓[5]
- Die witbrood het 'n lae veselinhoud✓[6] wat nie goed is nie omdat vesel vertering vertraag/ die hongergevoel vertraag/ maak dat jy langer versadig voel.✓[7]
- Tamaties/ slaaiblare is ryk in (dieet) vesel wat voorkom dat mense ooreet✓[8] en wisseling in bloedglukosevlakke voorkom.✓[9]
- Die 'Dagwood' toebroodjie bevat beesvleis 'patties'/ geprosesseerde kaas/ gebraaide eiers wat hoog in vet is.✓[10] 'Patties' bevat baie transvette✓[11] wat vermy/ beperk moet word✓[12] omdat diabetiese mense meer vatbaar vir hartsiektes/ beroerte is.✓[13]
- Die kaas/ “patties” is hoog in sout/ natrium✓[14] wat die bloeddruk kan laat styg, wat lei tot hartsiekte/ beroerte wat 'n risiko vir diabete is.✓[15]
- Diabete behoort gereelde klein maaltye in te neem✓[16] en die dagwood is ‘n groot gereg wat nie aanbeveel word nie. (Enige 7)

Gevolgtrekking: Die 'Dagwood' toebroodjie is nie geskik✓[17] vir 'n persoon wat diabeties is nie. Dit sal nie die bloedglukosevlak in stand kan hou nie. (1) (8)

Evaluering, moeilik (Verken, p.73; Suksesvol, p.82-83)
LET WEL: 'Meer vatbaar vir hartsiekte/ beroerte' kan slegs eenkeer 'n punt toegeken word.

[40]

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 4: KLEDING

4.1 Gee EEN voorbeeld van 'n plantgebaseerde volhoubare hernubare tekstiel.

Hennep/ Bamboes/ Vlas/ Soja/ (Organiese) katoen wat in 'n omgewingsvriendelike manier gekweek is.✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, p.62; Suksesvol, p.68)

4.2 Noem DRIE kenmerke van kleremaatskappye wat billike sakepraktyke nakom.

- Betaal 'n billike loon.✓1
- Bied goeie werksomstandighede✓2 en ordentlike werksure.✓3
- Voldoen aan arbeids/ siviele/ veiligheidswette.✓4
- Gebruik nie kinderarbeid nie.✓5
- Ondersteun omgewingsvolhoubaarheid/ beskerming van die omgewing.✓6 (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, p.61; Suksesvol, p.69)

4.3 4.3.1 Gee TWEE redes waarom die modesiklusse oorvleuel.

- Soos een mode se gewildheid afneem✓1 begin 'n ander mode.✓2

OF

- Die begin van 'n nuwe mode-item✓3 oorvleuel met die afname van die vorige mode.✓4 (Enige 2) (2)

Verstaan, matig (Verken, p.50; Suksesvol, p.50)

4.3.2 Skryf 'n paragraaf om die interverwantskap tussen die piek/ hoogtepunt stadium in die modesiklus en kontemporêre mode te beskryf.

Kontemporêre mode is klere/ mode wat baie/ meeste mense✓1 tans dra✓2 en dit is bekostigbaar.✓3 Dit sal beteken dat die mode sy hoogtepunt in gewildheid bereik het.✓4 Dit word in massas geproduseer/ in groeiende getalle geproduseer✓5 en word deur klerewinkels in tydskrifte/ vensteruitstallings/ sosiale media geadverteer.✓6 (Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, p.49-50; Suksesvol, p.49-50)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

4.4 Beskryf waarom hierdie uitrusting geskik is om op 'n warm somersdag vir 'n loslit Vrydag na 'n korporatiewe werkplek te dra.

- Die pak is formeel/ professioneel✓1 en pas in die maatskappy se kleredragkode.✓2
- Die pak/ T-hemp/ All-star hardloopskoene is klassiek en tydloos/ kan vir baie seisoene/ 'n lang tydperk/ gedra word.✓3
- Die T-hemp/ 'All-star' hardloopskoene maak die uitrusting minder formeel✓4 wat geskik is vir loslitdag.
- Ligblou is 'n koel kleur.✓5 Wit/ ligblou sal koel vertoon/ voel✓6 op 'n somersdag.
- Ligte klere reflekteer lig/ hitte weg vanaf die liggaam.✓7
- Katoen is koel/ gemaklik om te dra.✓8
- Die baadjie kan verwyder word.✓9
- Die baadjie se knope kan los gemaak word.✓10 (Enige 4) (4)

Toepassing, matig (Verken, p.56-57; Suksesvol, p.59)

4.5 Analiseer hoe die volgende faktore kontemporêre mode wat verbruikers in 2024 gedra het, kon beïnvloed het.

4.5.1 Verhoogde rente op klerewinkel-kredietkaarte.

- Verbruikers het meer rente op hul klerewinkel-kredietkaarte betaal,✓1 en mag dus nie in staat was om baie nuwe klere/ gereeld klere te koop nie.✓2
- Die aanvraag vir klere-items mag verminder het,✓3 wat oormatige aanbod tot gevolg gehad het.✓4 Dit kon veroorsaak het dat klerewinkels hul pryse verlaag/ 'n verlies gelei het.✓5 Dit kon veroorsaak het dat minder klere/ mode vervaardig is.✓6

(Enige 3) (3)

4.5.2 Verhoogde elektrisiteitkoste.

- Hoër elektrisiteitskoste het die produksiekoste verhoog,✓1 dus die prys van kontemporêre mode verhoog het.✓2
- Verbruikers het meer betaal✓3 vir kontemporêre mode, wat minder klereaankope tot gevolg gehad het.✓4
- Verbruikers het meer vir elektrisiteit betaal✓5 dus minder besteebare inkomste/ geld gehad om op kontemporêre mode te bestee.✓6

(Enige 3) (3)

Analisering, moeilik (CAPS, p.32-33; Verken, p.49; Suksesvol, p.53)

[20]

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 5: BEHUISING EN INTERIEUR

5.1 Noem TWEE hoofpartye wat by 'n huurooreenkoms betrokke is.

- Huurder✓1
- Verhuurder/ huiseienaar✓2 (2)

Onthou, maklik (Verken, p.117; Suksesvol, p.137)

5.2 Verduidelik wat 'n *verbandakte* is.

'n Verbandakte is 'n dokument wat 'n koper onderteken om te onderneem/ belowe dat hy/sy die lening op vaste eiendom/ huis✓1aan die bank/ finansiële instelling✓2 sal terug betaal.✓3 Die reg oor eiendom van 'n ander.✓4
(Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, p.126; Suksesvol, p.145)

5.3 Beskryf waarom dit vir huiseienaars belangrik is om omvattende huiseienaarsversekering te hê.

Omvattende Huiseienaarsversekering sal enige verliese dek✓1 indien die huis se struktuur/ permanente toebehore skade ly as gevolg van 'n natuurramp/ storm/ oorstroming/ 'n ongeluk/ gebarste warmwatersilinder/ politieke onrus/ vuur.✓2 (2)

Verstaan, maklik (Verken, p.127; Suksesvol, p.145)

5.4 Onderskei tussen 'n *koopaanbod-ooreenkoms* en 'n *verkoopakte-ooreenkoms*.

'n **Koopaanbod-ooreenkoms** is 'n dokument waarin die koper 'n aanbod aan die verkoper maak om die eiendom te koop,✓1 wat die voorwaardes en voorwaardes✓2 en die bedrag✓3 bevat wat vir die verkoop van die eiendom aangebied word.
Die **verkoopakte/ koopakte-ooreenkoms** is wanneer beide die koper en die verkoper die koopaanbod-dokument onderteken,✓4 wat dan die verkoopakte genoem word. Die koper is dan deur die wet verbind om die eiendom te koop.✓5 (Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, p.125; Suksesvol, p.142)

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

5.5 Verduidelik waarom dit waarskynlik steeds beter is om 'n huis te bou eerder as om 'n bestaande voltitelhuis te koop.

- Die eienaar kan op hul eie pas bou✓1 en die bouproses kan vir 'n rukkie gestaak word indien fondse nie beskikbaar is nie.✓2
- Die huise wat beskikbaar is mag dalk nie in 'n baie goeie toestand wees nie.✓3
- Die eienaar gaan nie probleme van 'n ander eiendom oorerf nie.✓4
- Die huis kan volgens die eienaar se behoeftes en smaak ontwerp word.✓5
- Die eienaar kan al die nuutste eienskappe en toebehore kies✓6 en die toebehore is nuut en behoort te werk.✓7
- Die eienaar kan al die jongste ontwerpe en tegnologie kies.✓8
- Dit is moontlik om 'n omgewingsvriendelike huis te skep.✓9
- Dit kan bevredigend wees om deel van die bouproses te wees.✓10
- Dit kan minder kos indien die eienaar die bouer is.✓11
- Die eienaar kan kies waar om te bou.✓12
- Daar is geen oordragkoste nie.✓13
- Nuwe huise word oor die algemeen in nuwe areas wat groei, gebou wat sal help met die toekomstige herverkoopwaarde.✓14 (Enige 5) (5)

Verstaan, matig (Verken, p.121; Suksesvol, p.138)

5.6 Beskryf die positiewe omgewingsimpak van die mikrogolfoond.

- Dit verhit vinniger✓1 omdat dit kleiner as 'n konvensionele oond wat beteken dat dit minder elektrisiteit gebruik/ energie doeltreffend is✓2 wat 'n kleiner koolstofvoetspoor laat.✓3
- Rooster/ bak/ lugbraai bespaar elektrisiteit omdat dit nie vooraf verhitting✓4 vereis nie.
- Die tydreëlaar/ tydskakelaar stop outomaties die gaarmaakproses om oorgebruik van elektrisiteit te voorkom.✓5
- Minder toestelle hoef vervaardig te word✓6 wat beteken dat minder grondstowwe gebruik word,✓7 wat minder skade/ minder besoedeling aan die omgewing veroorsaak.✓8
- Dit verminder die hoeveelheid e-afval✓9 omdat daar slegs van een toestel weggedoen moet word in plaas van verskeie toestelle.✓10
- Die e-afval van een mikrogolfoond kan herwin word✓11 wat dit meer omgewingsvriendelik maak. (Enige 5) (5)

Analisering, moeilik (Verken, p.138; Suksesvol, p.155)

[20]

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP

6.1 Definieer die *slegste-verkope-scenario.*

Dit is 'n vooruitskatting✓1 van wat kan gebeur indien die produk glad nie goed verkoop nie.✓2

OF

Kom voor indien 'n besigheid minder as sy gelykbreekpunt✓3 verkoop en 'n verlies sal ly/ geen wins maak nie.✓4 (Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, p.39; Suksesvol, p.41)

6.2 Verduidelik die term *finansiële uitvoerbaarheidstudie.*

- 'n Studie om die sterkpunte✓1 en swakhede✓2 van 'n bestaande/ nuwe besigheid te ontdek. Dit gee 'n idee of die besigheid die potensiaal besit om suksesvol te wees.✓3

OF

- 'n Studie om vas te stel of die besigheid 'n sukses sal wees✓4 nadat sy totale koste✓5 en moontlike inkomste oorweeg is.✓6 (Enige 3) (3)

Onthou, matig (Verken, p.35; Suksesvol, p.35)

6.3 Maak 'n lys van faktore wat 'n entrepreneur in ag moet neem wanneer 'n produk vir 'n kleinskaalse besigheid gekies word.

- Aantrekkingskrag vir verbruikers✓1
- Beskikbaarheid van grondstowwe✓2
- Beskikbare werkruimte✓3
- Beskikbare finansiële hulpbronne✓4
- Beskikbaarheid van menslike vaardighede✓5 (Enige 4) (4)

Onthou, matig (Verken, p.10-13; Suksesvol, p.17-20) CAPS

6.4 Identifiseer, met voorbeelde, die P's van 'n bemarkingstrategie wat in die advertensie sigbaar is.

- Produk: Organiese voedsel✓1
- Plek: Jasper se mark✓2
- Prys: Onverbeterlik✓3
- Promosie: Facebook/ sosiale media✓4
- Persone: Kliënt/ verkoopspersoon✓5 (Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, p.29-33; Suksesvol, p.28-31)
LET WEL: Beide die P en voorbeeld moet genoem word vir 'n punt.

Kopiereg voorbehou
SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

6.5 Verduidelik die nadele van 'n besigheid wat te veel voorraad het.

- Vermorsing gaan verhoog✓1 weens die hoeveelheid ongebruikte voorraad/ ongebruikte bederfbare voorraad sal die verkoop teen of gebruik teen datum✓2 bereik.
- Te veel voorraad kan tot beskadiging lei✓3 wat sal veroorsaak dat die besigheid geld sal geld verloor.✓4
- Die besigheid sal te veel geld belê/ vasgevang wees in die voorraad✓5 en minder geld sal beskikbaar wees om die besigheid te bedryf.✓6
- Voorraad mag waardevolle opbergruimte opneem.✓7
- Dit sal moeilik wees om die opbegplek skoon/ netjies te hou.✓8
- Diefstal✓9 mag verhoog. (Enige 4) (4)

Verstaan, maklik (Verken, p.19; Suksesvol, p.22-23)

6.6 Verduidelik die positiewe impak wat hierdie verpakking op die omgewing het.

- Suikerriet/ plantgebaseerde verpakking kan terug groei/ herskep word/ is hernubaar.✓1
- Dit het die minimum impak op die omgewing/ is ekovriendelik.✓2
- Dit is bioafbreekbaar,✓3 dus besoedel dit nie die omgewing nie.✓4
- Dit kan herwin✓5 en hergebruik✓6 wordwat afval verminder/ minder afval in afvalterreine✓7 en minder grond/ water/ lugbesoedeling✓8
- Dit sal nie tot aardverwarming bydra nie.✓9
- Dit het 'n lae koolstofvoetspoor/ kweekhuis effek.✓10 (Enige 5) (5)

Toepassing, matig (Verken, p.27; Suksesvol, p. 26)

6.7 6.7.1 Noem die aanvangskapitaal vir Sam se besigheid.

Geld uit die verkoop van sy ou besigheid.✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, p.11; Suksesvol, p.40)

6.7.2 Verduidelik hoe Sam 'n mededingende voordeel in sy besigheid behaal.

- Hy verskaf opbergingsdienste aan sy kliënte.✓1
- Hy gebruik ander afleweringsmaatskappye om met sy aflewerings te help indien hy dit nie self kan doen nie.✓2 Aflewerings sal nie laat wees nie/ sy kliënte sal nie teleurgestel word nie.✓3
- Hy het ‘n “hybrid” aflewringswa wat gebruik kan word wanneer daar nie brandstof is nie/ nie herlaai is nie.✓4
- Hy verskaf gratis toedraai dienste aan sy kliënte.✓5 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, p.8; Suksesvol, p.11)

Kopiereg voorbehou
SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

6.7.3 Bespreek hoe Sam verseker dat sy besigheid voortdurend 'n wins maak.

- Hy kry ekstra inkomste uit sy opbergeenheid✓1 en verloor nie geld omdat hy pakkette verkoop wat nie gekollekteer was nie.✓2
- Hy bied meer as een diens aan✓3 (opbergeenhede/ afleweringsdienste/ verkoop van pakette wat nie gekollekteer was nie).
- Hy betaal nie maandelikse paaiemente vir sy bakkie nie✓4 omdat hy kontant daarvoor betaal het.✓5
- Hy het nie terugbetalings vir lenings nie✓6 omdat hy sy eie geld gebruik het om sy besigheid te begin.✓7
- Hy het baie kliënte omdat hy regdeur die provinsie aflewerings doen.✓8
- Die afleweringsbesigheid is nie seisoenaal nie,✓9 hy sal regdeur die jaar kliënte hê.✓10
- Hy sal nie kliënte verloor nie/ vervul kliënte se behoeftes✓11 omdat hy ander afleweringsmaatskappye gebruik indien hy nie self die aflewerings kan doen nie.✓12
- Hy bespaar geld op salarisse omdat hy sy eie aflewering doen.✓13
- Hy bespaar op uitgawes vir vervoer wanneer ander maatskappye namens hom aflewering doen.✓14
- Die maatskappye waaarmee hy ‘n venootskap het sal ‘n deel van hulle fooi aan hom betaal om hulle aflewering te doen.✓15

(Enige 6) (6)

Toepassing, matig (Verken, p.35; Suksesvol, p.34)

6.7.4 Verduidelik hoe Sam geld vir sy besigheid bespaar, met brandstofpryse wat aanhoudend styg.

- Hy het 'n 'hybrid' bakkie gekoop wat beide elektrisiteit en brandstof gebruik,✓1 wanneer hy elektrisiteit gebruik bespaar hy op brandstof.✓2
- Hy het 'n vennootskap met ander maatskappye wat hom toelaat om op brandstofkoste te bespaar wanneer hulle ritte deel.✓3

(Enige 2) (2)

Verstaan, matig (Scenario)

Kopiereg voorbehou
SA EXAM PAPERS
Proudly South African

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

6.8 Voorspel die positiewe impak wat die toestand van geen beurtkrag is nie, op kleinskaalse besighede kan hê.

- Die besigheid hoef nie daagliks, op 'n sekere tyd toe te maak en kliënte/ geld te verloor nie.✓1
- Besighede mag nuwe kliënte/ nuwe besigheid by kry/ kan groei✓2 omdat hulle aanhoudend oop is.✓3
- Dit is nie nodig om alternatiewe bronne van energie te koop nie✓4 soos kragopwekkers/ sonkrag/ omskakelaars (inverters).
- Dit is nie nodig om brandstof/ diesel te koop om kragopwekkers te vul nie.✓5 wat die produksiekoste en verkoopprys sal verlaag✓6 en die produkte meer bekostigbaar maak.✓7
- Besighede is in staat om hul skuld te betaal✓8 omdat hulle 'n inkomste/ wins verdien.✓9
- Besighede wat bederfbare produkte verkoop verloor nie geld nie✓10 omdat hulle produkte nie bederf nie.✓11
- Werkers word nie afgedank nie/ verloor nie hul werk nie/ se werksure word nie verminder nie✓12 omdat die besighede aanhoudend oop is.✓13
- Nuwe werknemers mag in diens geneem word✓14 omdat die besighede werk/ aanhoudend oop is.✓15
- Produksie sal nie onderbreek word nie.✓16
- Werkers sal nie ledig sit terwyl hulle betaal word nie omdat daar geen elektrisiteit is nie.✓17
- Daar sal geen oortyd betaling wees nie omdat werkers normale tyd sal werk✓18 en besighede sal geld spaar.
- Werkers kan betyds by die werk wees.✓19
- Produktiwiteit sal verhoog.✓20
- Meer produkte kan geproduseer word✓21 en dit lei tot 'n verhoging in inkomste/ wins.✓22
- Gereedskap sal nie maklik breek nie omdat daar geen kragoplewing ("power surge") sal wees nie.✓23
- Daar sal geen netwerk kwessies✓24 wees nie en kliënte kan hul kaarte "swipe" (swiep) om aankope te doen wat meer geld in die besigheid sal bring.✓25
- Daar sal beter sekuriteit wees✓26 wanneer die krag al die tyd aan is wat tot minder diefstal sal lei.✓27 (Enige 8) (8)

Analisering, moeilik (Scenario)

[40]

TOTAAL AFDELING B: 160
GROOT TOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou

SA EXAM PAPERS
Proudly South African